

Verbetering waterkwaliteit Loosdrechtse Plassen

Toetsingsadvies over het milieueffectrapport

23 april 2008 / rapportnummer 1954-124

INHOUDSOPGAVE

1. HOOFDPUNTEN VAN HET ADVIES.....	1
2. TOELICHTING OP HET OORDEEL	3
2.1 Werking van de verdiepingen.....	3
2.2 Aanvullende maatregelen	4
2.2.1 Afweging aanvullende maatregelen	4
2.2.2 Werking van bezanden als aanvullende maatregel.....	5
2.3 Uitvoering	6
2.4 Afvoer zand	6
2.5 Grondwatereffecten	7
2.5.1 Inlaat van gebiedsvreemd water.....	7
2.6 Natuur.....	7
2.7 Hinderaspecten	8
2.8 Inspraak	9
3. RESUMÉ AANBEVELING VOOR NADER ONDERZOEK	9
4. VOORGESCHIEDENIS.....	10

BIJLAGEN

1. Projectgegevens
2. Lijst van inspraakreacties en adviezen

1. HOOFDPUNTEN VAN HET ADVIES

Het Hoogheemraadschap Amstel Gooi en Vecht (AGV) wil de Loosdrechtse Plassen op enkele plaatsen verdiepen als een belangrijke maatregel om de waterkwaliteit in de plassen te verbeteren. Ter onderbouwing van het besluit van Gedeputeerde Staten van Noord-Holland over het bestemmingsplan¹ is een milieueffectrapport (MER) opgesteld. De Commissie voor de milieueffectrapportage (m.e.r.) is in de gelegenheid gesteld om een toetsingsadvies over het MER uit te brengen.²

Tijdens de toetsing had de Commissie onder meer vragen over het deel van het MER dat de werking en situering van de verdiepingen beschrijft. Ook heeft zij opmerkingen gemaakt over de passende beoordeling. De initiatiefnemer heeft vervolgens een nadere toelichting opgesteld. Het oordeel van de Commissie betreft het MER en de 'Nadere toelichting'³.

Hoofdoordeel

De Commissie ondersteunt de conclusie dat voor het verbeteren van de waterkwaliteit en het oplossen van de baggerproblematiek - in aanvulling op defosfateringsmaatregelen - relatief ingrijpende maatregelen nodig zijn. In het MER is aannemelijk gemaakt dat:

- de aanleg van verdiepingen een maatregel is die tot helderder water leidt;
- helderder water in dit gebied een noodzakelijk voorwaarde is voor terugkeer van plantenbegroeiing en bovendien kan worden beschouwd als een positieve ontwikkeling in het licht van de doelen van Natura 2000 en de Kaderrichtlijn water.

Niettemin is zij van mening dat er essentiële informatie ontbreekt om nu een finaal besluit over de verdiepingen te nemen. De belangrijkste overwegingen bij dat oordeel zijn:

- Gebleken is dat het werkingsmechanisme van de verdiepingen anders is dan in het verleden werd aangenomen. In dat opzicht heeft het uitgevoerde onderzoek zeker bijgedragen tot een verdere verdieping van de kennis over dit soort maatregelen. Eén van de verworven inzichten is dat de bijdrage van de verdiepingen (als individuele maatregel) aan het behalen van de doelen minder groot is, dan in een eerder MER (uit 2007) was aangegeven. Die constatering had naar het oordeel van de Commissie moeten leiden tot een hernieuwde afweging van mogelijke andere maatregelen (combinaties) aan de hand van meest recente inzichten daarover. Dat onderzoek is echter pas in een volgende fase gepland.
- Ondanks de nieuwe inzichten over de werking van de verdiepingen zijn de ligging en dimensies van de putten ongewijzigd gebleven ten opzichte van het oorspronkelijke voornemen. Ze zijn alleen op hoofdlijnen toegelicht. Er ontbreekt een navolgbare en concrete nieuwe berekening, met name van het volume en de benodigde diepte.
- Alhoewel duidelijk is dat de aanleg van verdiepingen bijdraagt aan het verbeteren van het watersysteem, zijn de onzekerheden over de daadwerkelijke ontwikkeling van de plantengroei nog onvoldoende weggenomen.

¹ Omdat de gemeente Wijdemeren ook na een aanwijzing ex artikel 37 WRO geen medewerking wil verlenen bij het vaststellen van een bestemmingsplan, treden Gedeputeerde Staten in de plaats van de gemeenteraad. Zie voor meer informatie over de voorgeschiedenis van dit project hoofdstuk 4.

² Zie bijlage 1 voor de samenstelling van de werkgroep van de Commissie en verdere projectgegevens.

³ *Memo nadere uitleg enkele onderdelen, Waternet, april 2008*. De Commissie adviseert deze "Nadere toelichting" openbaar te maken.

Er ontbreken gevalideerde uitspraken over de relatie tussen lichttoetreding en plantengroei.

- Nog onvoldoende is aannemelijk gemaakt dat de voorgenomen afvoer van het zand door de gemeente Loenen uitvoerbaar is. Terugvalopties waarvoor geen bestemmingsplanwijziging van een aangrenzende gemeente nodig is, zijn niet uitgewerkt.

Vanwege de krappe proceduretijd bij een aanwijzing is de gecombineerde plan- en besluit-m.e.r.-procedure opgeknipt.⁴ Nu is alleen het MER-deel voor het bestemmingsplan ter visie gelegd. In het MER-deel voor de ontgrondingvergunning moet de informatie nog volgen over de uitvoering van de voorgenomen activiteit. Naar deze nog ontbrekende informatie vragen veel insprekers, voor wie dit onderwerp bij uitstek belangrijk is.

Hoewel een opsplitsing in een MER op hoofdlijnen voor het bestemmingsplan en een uitgewerkt MER voor de vergunning in principe mogelijk is, is het hier achteraf gezien lastig hanteerbaar gebleken. Dit komt omdat het bestemmingsplan de locatie en afmetingen van de verdiepingen al concreet vastlegt. Dan moet het MER ook al concreet zijn. De informatie die nodig is voor de vergunningverlening en nu naar achteren is verschoven, moet in ieder geval nog beschikbaar komen voordat er een definitief besluit over de verdiepingen wordt genomen. Daarmee wordt de kwaliteit van het plan vergroot en de onderbouwing sterker.

Hoe verder?

Gegeven de procedurele vereisten is er geen tijd om de nog ontbrekende informatie aan te vullen alvorens het bestemmingsplan wordt vastgesteld.

Wanneer Gedeputeerde Staten besluiten de procedure te vervolgen zijn daarvoor in principe twee mogelijkheden⁵:

- Wellicht kunnen Gedeputeerde Staten het bestemmingsplan vaststellen met daarbij de randvoorwaarde dat de nog ontbrekende informatie beschikbaar komt in het MER bij de vergunning⁶.
- Een andere mogelijkheid is om de aanwijzingprocedure te staken en op basis van aanvullend onderzoek eventueel later een nieuwe of aanvullende procedure te starten.

De opmerkingen en aanbevelingen uit dit toetsingsadvies van de Commissie kunnen daarbij worden gebruikt.

Het oordeel van de Commissie wordt in hoofdstuk 2 nader uitgewerkt en toegelicht. Hoofdstuk 3 bevat een samenvatting van de aanbevelingen. Voor een goed begrip van de inhoud van het advies geeft hoofdstuk 4 een samenvatting van de voorgeschiedenis.

⁴ De Commissie is daar bij een tussentijdse raadpleging in meegegaan.

⁵ Niet in volgorde van preferentie weergegeven.

⁶ Het belangrijkste is dat de noodzakelijke informatie beschikbaar is, alvorens de verdiepingen worden aangelegd.

2. TOELICHTING OP HET OORDEEL

2.1 Werking van de verdiepingen

De richtlijnen voor het MER vragen om een onderbouwing van:

- de noodzaak⁷ en effectiviteit van verdiepingen teneinde het water voldoende helder te maken en de problemen van de baggerspecie te verminderen;
- de gekozen ligging en dimensies van de verdiepingen.

MER

Het MER stelt dat, in aanvulling op en deels afwijkend van de beschrijvingen in eerdere rapporten, niet zozeer slibvang, maar vooral de vergroting van het watervolume en vlokvorming de belangrijkste principes zijn waardoor de gewenste verbetering van het lichtklimaat tot stand komt. Samen met maatregelen gericht op de vermindering van de fosfaatbelasting zal de lichttoetreding op de bodem van de plassen verbeteren en de plantengroei zich herstellen. Door de dan optredende bodembegroeiing wordt het bodemslib beter vastgehouden (minder erosie) en is er minder algengroei, waardoor nieuwe vertroebeling wordt beperkt.

Echter:

1. Niet duidelijk wordt waarom een lagere slibconcentratie de vlokvorming bevordert en daarmee de bezinking. Het omgekeerde lijkt logischer.
2. Onduidelijk is waarom ondanks de nieuwe inzichten wordt gekozen voor (het handhaven van) de oorspronkelijke ligging en afmetingen van de verdiepingen conform het alternatief van het Hoogheemraadschap.
3. Praktijkvoorbeelden ontbreken waarmee kan worden aangetoond dat met de maatregelen het doorzicht voldoende verbetert en de terugkeer van kranswieren wordt bereikt. Er ontbreken voorbeelden waar de kranswieren zich inderdaad hechten in de zogenoemde 'fluffy' laag.
4. Volgens het MER zijn in de huidige situatie de lichtcondities in 100 ha van de plassen voldoende voor de terugkeer van kranswieren. Niet afdoende wordt uitgelegd waarom de kranswieren desondanks op dit moment niet worden aangetroffen.
5. In bijlage C van het MER⁸ staat dat bij slechts één van de verdiepingslocaties (locatie A) een schone verwijdering van het zand door onderzuiging mogelijk is. Met deze informatie wordt in het MER niets gedaan.

Nadere toelichting

In de Nadere toelichting is het werkingsprincipe van de verdieping duidelijker besproken. De ligging⁹ en dimensies van de putten zijn op hoofdlijnen toegelicht. Daarbij zijn de destijds berekende dimensies gehandhaafd. Maar hoe de nieuwe werkingsprincipes (in formules en getallen uitgedrukt) leiden tot een

⁷ Insprekers brengen naar voren dat in het MER en de bijbehorende stukken de suggestie wordt gewekt dat wettelijke kaders tot de uitvoering van de maatregelen verplichten. Hoewel schoner en helderder water in het algemeen zeker gewenst is vanwege de Kaderrichtlijn water-doelen mede in relatie met de Natura 2000, zijn de (concept-)doelstellingen voor dit gebied nog niet bekend. Daarmee is nog niet duidelijk in hoeverre de Kaderrichtlijn water de voorgestelde aanpak noodzakelijk maakt.

⁸ Pagina 13 en 14.

⁹ Wat betreft de begrenzing wijst een inspreker op een (recent herstelde) legakker die op minder dan de aangegeven 100 meter uit de grens van de verdieping zou komen te liggen.

bepaald minimaal benodigd volume, oppervlak en diepte is nog niet onderzocht¹⁰.

- De Commissie adviseert deze informatie alsnog te geven.

De passages over de kranswieren geven aanvullende informatie, maar nemen de onzekerheden niet weg. Een (niet genoemde) mogelijke verklaring voor de afwezigheid van kranswieren in de huidige situatie is dat 4% lichttoetreding niet toereikend is. Dat kan consequenties hebben voor de berekeningen in het MER en voor het belang van verdere aanvullende maatregelen.

De Nadere toelichting geeft aan welke oppervlakten plasbodem voldoende licht krijgen bij andere aannamen over het vereiste percentage lichttoetreding. De vraag resteert of de verdiepingen bij minder gunstige aannamen nog wel voldoende effectief zijn. Dit punt komt hieronder terug bij de opmerkingen over de effectiviteit.

De achtergronden van de opmerking in bijlage C zijn in de Nadere toelichting uitgelegd. Dat laat onverlet dat bij het voornemen wordt overwogen het zand met een nieuwe techniek te winnen: ervaringen bij deze toplaag (veen) en deze diepte (14 meter) zijn er nog niet. Hoewel de nieuwe techniek onder andere omstandigheden goed heeft gefunctioneerd, kunnen risico's van opbreken van de bodem en opdrijven van veenschotsen niet vooraf worden uitgesloten.

- De Commissie adviseert het in de richtlijnen genoemde monitoringprogramma uit te werken.

Effectiviteit van de verdieping

De Nadere toelichting geeft met de gepresenteerde staafdiagrammen inzichtelijke en nuttige informatie over de bijdrage van de maatregelen in relatie tot de kritische fosfaatbelasting.

Uit het MER en de Nadere toelichting wordt evenwel duidelijk dat de bijdrage van de verdiepingen aan het behalen van de doelen op basis van de meest recente inzichten in het MER minder groot is, dan destijds in het plan-MER uit 2007 was voorgesteld. Oorspronkelijk was de slibvang de belangrijkste maatregel en de defosfatering een (noodzakelijke) aanvulling; nu lijkt eerder het omgekeerde het geval te zijn.¹¹

- Die constatering had naar het oordeel van de Commissie moeten leiden tot een hernieuwde afweging van mogelijke andere maatregelen(combinaties) aan de hand van meest recente inzichten daarover.

2.2 Aanvullende maatregelen

2.2.1 Afweging aanvullende maatregelen

Het MER richt zich vooral op het beschrijven van de verdieping, omdat de locaties voor verdiepingen in het bestemmingsplan worden vastgelegd.

In de richtlijnen is gevraagd in te gaan op overige maatregelen waarmee een bijdrage wordt geleverd aan de gestelde doelen. Enkele daarvan zijn in het

¹⁰ Of in ieder geval niet op een voor de Commissie controleerbare wijze in het MER of de Nadere toelichting gepresenteerd.

¹¹ In het MER uit 2007 leidden de diverse defosfateringsmaatregelen samen tot 52 cm doorzicht en de verdiepingen tot 59 cm; terwijl in het MER uit 2008 het effect van de defosfatering leidt tot een vermindering van de extinctiecoëfficiënt (uitdoving van het licht) van 2,5 naar 2,0, terwijl voor de verdieping met een vermindering van 2,5 naar 2,3 wordt gerekend.

MER uit 2007 wel besproken, maar dan vooral als individuele maatregel¹² en niet als onderdeel van een totaal pakket. Bovendien is niet nagegaan of de inzichten over deze maatregelen wellicht ook moeten worden geactualiseerd. Daarbij gaat het, naast twee maatregelen uit het 10-puntenplan¹³, namelijk:

- beheer van de visstand
- aanleg van windsingels of eilanden, bijvoorbeeld ook om:
 - enten van kernen van flora
 - vergroten van areaal helofytenvegetaties
 - aanleg van verondiepingen,
 - (al dan niet in combinatie met) selectief bezanden
 - peilbeheer
 - beschermen/beschoeien van oevers
 - aanleg van vooroevers.¹⁴

Uit nader onderzoek had moeten blijken of het mogelijk is met een combinatie van diverse maatregelen, selectief en op kleinere schaal uitgevoerd, een voldoende bijdrage tot de gestelde doelen te leveren zonder of ten minste met een kleinere verdieping.

Nadere toelichting

De Nadere toelichting gaat kort in op deze maatregelen, maar baseert zich vooral op expert judgement. De Commissie is van mening dat een serieus onderzoek (gebaseerd op berekeningen) naar de voorgestelde meer kleinschalige aanpak relevant is voor de besluitvorming en tegemoet zou komen aan veel vragen uit de inspraak.

- De Commissie adviseert deze informatie alsnog te geven.

2.2.2 Werking van bezanden als aanvullende maatregel

MER

Het MER gaat in op het afdekken van delen van de plasbodem rondom de verdiepingen met een laag zand als aanvullende maatregel. Deze maatregel maakt immers deel uit van het Wijdemerenalternatief en heeft tot doel om nieuwe slibopwerveling vanaf de bodem tegen te gaan en een betere hechtingsbasis te geven voor de terugkeer van kranswieren.

Gebruikmakend van de ervaringsgegevens in de Bergse Plas concludeert het MER¹⁵ terecht dat een grootschalige toepassing van deze maatregel voor de Loosdrechtse Plassen op problemen¹⁶ stuit. In een andere uitvoering zou de maatregel wel geschikt zijn, maar het MER geeft niet aan hoe.

¹² Zo is bijvoorbeeld in eerdere MER'en besproken dat de aanleg van windsingels over de gehele plassen wel een effectieve maatregel zou kunnen zijn, maar de recreatieve mogelijkheden onaanvaardbaar zou inperken. Wat het effect kan zijn op het benodigde volume van de verdiepingen bij het kleinschalig en selectief toepassen van deze maatregel, eventueel zelfs tijdelijk, en aangevuld met andere maatregelen is nog niet onderzocht.

¹³ In hoofdstuk 4 staat wat het 10-puntenplan inhoudt en waarom de Commissie het 10-puntenplan van de gemeente bij haar eerdere toetsing niet als een effectief en realistisch alternatief beschouwde.

¹⁴ In de richtlijnen, paragraaf §4.2.3, worden deze maatregelen genoemd.

¹⁵ Zie vooral het Intermezzo op pagina 58 in deel B van het MER.

¹⁶ •Het zand dat in de Loosdrechtse Plassen kan worden gewonnen is relatief fijnkorrelig en zal daarom sneller in de sliblaag wegzakken.

•De Bergse Plas is kleiner dan de Loosdrechtse Plas en is over het gehele oppervlakte met zand afgedekt, waardoor herverontreiniging met slib is voorkomen. Een volledige afdekking is voor de Loosdrechtse Plas geen onderdeel van het voornemen en zou bovendien het karakter van de plas en de daarin voorkomende beschermde natuur compleet veranderen.

•Het over de hele plas wegzuigen van en aanvullen met zand is een ingrijpende operatie die met veel overlast gepaard zal gaan.

Nadere toelichting

De Nadere toelichting ziet wel mogelijkheden voor pleksgewijze bezanding op ondiepe plekken. Daarmee kan de maatregel worden toegevoegd aan het hiervoor genoemde pakket van aanvullende maatregelen.

2.3 Uitvoering

Insprekers betwijfelen of het technisch mogelijk is de verdiepingen binnen 10 jaar te realiseren.

Desgevraagd heeft de initiatiefnemer toegelicht dat bij de berekeningen in het MER is uitgegaan van een grote traditionele zuiger, zoals is gebruikt bij het winnen van zand voor de N11 in de Reeuwijkse Plassen. Deze heeft een capaciteit die groot genoeg is om de werkzaamheden binnen de gestelde termijn uit te voeren. Een afbeelding is in het MER opgenomen.

Onduidelijkheid is ontstaan omdat het MER ook meldt dat een innovatieve onderzuigmethode gebruikt gaat worden. Een dergelijke zuiger heeft een kleinere capaciteit. In dat geval moeten drie zuigers op één ponton geplaatst worden om het gewenste tempo te kunnen halen.

■ De Commissie adviseert concretere uitvoeringsgegevens alsnog te presenteren, zoals aangegeven in de richtlijnen voor het vergunningen-MER.

2.4 Afvoer zand

MER

Het MER voorziet in een buisleiding¹⁷ naar het Amsterdam-Rijnkanaal voor de afvoer van het zand uit de Loosdrechtse Plassen. Afvoer en overslag vindt plaats op het grondgebied van een andere gemeente en een andere provincie. Een ontwerp-bestemmingsplan dat de noodzakelijke ingrepen op het grondgebied van Loenen mogelijk maakt, is nog niet gereed.

De keuze voor de modaliteit van de afvoer en het tracé van de buisleiding is summier onderbouwd. Daardoor is het moeilijk te beoordelen of inderdaad de juiste keuzes zijn gemaakt. Natuurlijk is het logisch om te streven naar een zo kort mogelijk tracé met zo weinig mogelijk doorsnijding van beschermde gebieden en structuren. Desondanks wijst de provincie Utrecht op mogelijke gevolgen van het voorkeurstracé voor elementen die door het provinciaal beleid beschermd zijn (Nationaal Landschap, Hollandse Waterlinie, EHS, Robuuste verbinding). Bovendien moeten bij de uiteindelijke beoordeling ook de inpassingsmaatregelen meewegen. Hierover geeft het MER nog geen informatie.

Nadere toelichting

De Nadere toelichting geeft een onderbouwing van de omvang van het overslagdepot. Het relatief omvangrijke ruimtebeslag lijkt inderdaad nodig vanwege de manier van werken. De exacte getallen zijn echter moeilijk controleerbaar, omdat de toegepaste formules niet inzichtelijk zijn gemaakt.

■ Een uitgebreidere (effect)beschrijving van afvoer en overslag inclusief inpassingsmaatregelen zal nog moeten volgen.

¹⁷ Overigens wordt in het MER steeds gesproken over de leiding, terwijl het er twee zijn (zand- en retourleiding).

2.5 Grondwatereffecten

Met het winnen van het zand wordt 3,5 miljoen m³ grondwater opgepompt. Door terugvoer van het water (retourwater) en inlaat vanuit het Amsterdam-Rijnkanaal wordt het plaspeil op niveau gehouden om zo effecten op de grondwaterstanden in de omgeving te voorkomen. Met de techniek van onderzuigen wordt de afsluitende veenlaag niet verwijderd, maar wel lokaal doorbroken.

In het MER is toegelicht dat uit onderzoek (Witteveen en Bos, 1999) is gebleken dat bij een totale verwijdering van de slib- en veenlaag de stijghoogte in het watervoerende pakket maximaal 1 cm zal stijgen op de grens van de plassen. De effecten op grondwaterstanden en de mogelijke kweltoename in omliggende polders zijn dus verwaarloosbaar, zeker ook omdat de slib/veenlaag bij onderzuigen zoveel mogelijk intact blijft. Omdat de gaten in de laag snel zullen dichtslibben, acht de Commissie de conclusie in het MER gerechtvaardigd dat er geen significant negatieve invloed op de omgeving via het grondwater zal optreden¹⁸.

2.5.1 Inlaat van gebiedsvreemd water

Het proceswater wordt als retourwater naar de Loosdrechtse plassen gevoerd. Het is niet duidelijk waar die terugvoer plaatsvindt en of het water ook opnieuw als proceswater kan worden gebruikt. Indien dat laatste niet mogelijk is, moet rekening worden gehouden met het nemen van maatregelen vanwege het hogere fosfaat- (en slib)gehalte van het retourwater.

■ Informatie over de kwaliteit van het retourwater en eventueel te nemen maatregelen ontbreekt en moet alsnog worden gegeven.

2.6 Natuur

MER

In de richtlijnen is gevraagd om:

- gebruik te maken van actuele gegevens over natuurwaarden
- effecten zo veel mogelijk te kwantificeren en ruimtelijk weer te geven.

Alleen van het voorkeurstracé van de transportleiding en de locatie van het zanddepot zijn recente verspreidingsgegevens in het MER opgenomen. Deze zijn niet op alle punten volledig, met name omdat de inventarisatie relatief laat in het seizoen van start is gegaan (weidevogels, vleermuizen, amfibieën).

Veel van de effecten zijn in het MER als tijdelijk beschouwd en relatief licht beoordeeld. De Commissie is van mening dat alleen van tijdelijkheid sprake is bij de feitelijke aanleg. Alle effecten rond de winning zelf en het transport van zand zijn, gezien de duur van de ingreep, als permanent te beschouwen. Dat geldt zeker voor het depot.

Bij de verschillende onderdelen van de natuurrapportage merkt de Commissie daarnaast het volgende op.

Passende beoordeling

De kernvraag bij de passende beoordeling is of er al dan niet sprake kan zijn van significant negatieve gevolgen voor de kwalificerende waarden van het Natura 2000-gebied. Voor de habitattypen en -soorten maakt het MER afdoende duidelijk dat er geen significant negatieve gevolgen te verwachten zijn.

¹⁸ Dit in afwijking van de standpunten in enkele inspraakreacties.

De conclusie dat ook voor de kwalificerende vogelsoorten significant negatieve effecten niet te verwachten zijn, wordt echter onvoldoende onderbouwd. In het MER ontbreekt namelijk informatie over aanwezige kolonies, foerageer- en rustgebieden.

Cumulatie van effecten is in de Passende beoordeling summier besproken. Juist voor Purperreiger, Zwarte stern en niet-broedvogels – soorten waarvoor externe werking relevant is – is een nadere onderbouwing van cumulatieve effecten wenselijk, bijvoorbeeld vanwege ontwikkelingen in de recreatie en veranderend ruimtegebruik.

Flora- en faunawet

In de natuurrapportage is tevens een toetsing aan de Flora- en faunawet (Ffw) opgenomen. Deze is deels gebaseerd op verouderde gegevens (gegevens Natuurloket)¹⁹.

Provinciaal beleid – ecologische hoofdstructuur (EHS)

Het voorkeursleidingentracé doorsnijdt elementen die beschermd zijn in het provinciale beleid, maar de mogelijke consequenties (noodzaak, mitigatie, compensatie) worden nog niet besproken, zie ook §2.4.

Hoewel weidevogels niet gelden als kwalificerende soorten in het kader van de Natura 2000, zijn ze onderdeel van de natuurdoelen voor het EHS-gebied. De effecten op weidevogels zullen groter zijn dan alleen de 11 ha van het zanddepot vanwege de visuele en geluidsverstoring.

Nadere toelichting

De Nadere toelichting corrigeert de tijdelijkheid van de effecten van het depot en biedt meer inzicht in de wijze waarop de effectanalyse is uitgevoerd. De Nadere toelichting geeft tevens enige informatie over verspreiding van kwalificerende vogelsoorten. Zo is ter illustratie de verspreiding van de Purperreiger opgenomen en een toelichting opgenomen voor de Zwarte stern.

Nog onvoldoende is echter onderbouwd dat Purperreiger en Zwarte stern als gidsoorten kunnen gelden voor andere vogels. In afwijking van hetgeen daarover gesteld wordt in de Nadere toelichting, is de Commissie van mening dat voor de Zwarte stern negatieve gevolgen niet bij voorbaat kunnen worden uitgesloten.

■ De Commissie adviseert alsnog een uitgebreidere onderbouwing te geven van de effecten op natuurwaarden en daarbij van actuele informatie en van verspreidingsgegevens gebruik te maken.

2.7 Hinderaspecten

Bij geluid is uitgegaan van beperkte inzet van mitigerende maatregelen, terwijl bij de installaties mitigatie bij de bron goed mogelijk is. Dat betekent dat de geluidcontouren²⁰ minder groot behoeven te zijn dan in het MER (worst case) is aangegeven. Dat in aanmerking nemend lijkt een beroep doen op de Circulaire Natte grindwinning voor deze situatie dan ook niet op zijn plaats, nog afgezien van het gegeven dat er hier geen grind wordt gewonnen.

¹⁹ In het MER wordt melding gemaakt van vernietiging van Wilde Gagel, Waterdrieblad, Stengelloze sleutelbloem en Daslook (blz. 61 bijlagenrapport), waarvoor ontheffing nodig is. Echter, alleen Wilde gagel is blijkens de recente inventarisatie aangetroffen. De andere in de toetsing genoemde soorten zijn kennelijk op de FLORON-rapportage gebaseerd, maar deze gegevens zijn niet actueel.

²⁰ Overigens zijn de getallen voor de bronsterkten in tabel 28, deel B van het MER volgens de inschatting van de Commissie niet in overeenstemming met de eerder gegeven contouren. Volgens de Nadere toelichting is een en ander terug te voeren tot de ongelijktijdige inzet van installaties die gemiddeld een lagere emissie veroorzaken dan bij gelijktijdige inzet.

Het zou verstandiger zijn geweest om in het MER een inspanningverplichting op te nemen en te onderbouwen dat deze haalbaar is.

Voor lucht is aannemelijk gemaakt dat het voornemen past binnen de normen. Voor hinder in het algemeen ontbreekt echter nog uitgewerkte informatie, zoals die in de richtlijnen voor het vergunningen-MER is gevraagd.

- Een verdere uitwerking van het hinderaspect dient nog beschikbaar te komen.

2.8 Inspraak

Er zijn bijna 400 zienswijzen ingediend naar aanleiding van het MER en/of het ontwerp-bestemmingsplan. Hieronder volgt een overzicht van de belangrijkste punten, voor zover relevant in het kader van dit advies. Veel van de genoemde punten komen terug in het toetsingsadvies, zie de opgenomen paragraafverwijzing.

- Het MER geeft verkeerde voorlichting over de noodzaak van de maatregel (§2.1).
- Het is niet bewezen dat de maatregel inderdaad werkt, er zijn teveel onzekerheden en aannamen (§2.1 en 2.2).
- Het MER is intern niet consistent in bijvoorbeeld de passages over de werking van de verdiepingen.
- Baggeren als alternatieve maatregel is niet behandeld (hoofdstuk 3); overige alternatieve maatregelen zijn niet behandeld (§2.2).
- De hinder (§2.7) voor recreatie²¹, omwonenden en natuur, alsmede het risico op verzakkingen door aanleg van de putten wordt onderschat²².
- Er is te weinig informatie over de wijze van uitvoering, zowel over de gebruikte installatie voor het winnen (§2.3), als de wijze van uitvoering van de afvoerleiding (§2.4).

3. RESUMÉ AANBEVELING VOOR NADER ONDERZOEK

In dit hoofdstuk resumeert de Commissie de aanbevelingen en geeft zij op hoofdlijnen aan welke punten uit de vastgestelde richtlijnen vanwege het doorschuiven naar het vergunningen-MER nog niet zijn ingevuld:

- onderzoek naar de uiteindelijke dimensies van de putten, onder meer met een gevoeligheidsanalyse²³ die voor derden navolgbaar en controleerbaar is;
- afweging van overige maatregelen (totaalpakket, fasering), waaronder het uitwerken van een alternatief met een breder pakket aan maatregelen dat gefaseerd wordt uitgevoerd (in de fasering krijgen de maatregelen met de grootste geen-spijt-kans voorrang);
- een programma voor monitoring ook tijdens de uitvoering van de maatregelen;

²¹ Aanvullend op de hinderaspecten die in §2.7 zijn besproken, wijzen insprekers op een grotere onveiligheid door stromingen rondom de putten voor waterrecreanten en op onveiligheid voor schaatsers. Dit tweede onveiligheidsaspect wordt in het MER vermeld, het eerste niet. Het MER spreekt juist van veiliger zwemwater. Het komende MER zou hierop uitgebreider in moeten gaan.

²² De Commissie heeft dit punt in het advies niet behandeld. Naar haar oordeel zijn gebruikelijke veiligheidsmarges in acht genomen.

²³ Is minder diep of kleiner ook voldoende effectief, wat verandert er als de aannamen over de lichttoetreding wijzigen?

- beschrijving van de wijze van uitvoering zowel op de plassen als voor de afvoer met onder meer:
 - informatie over de in te zetten apparatuur met verwijzing naar eerdere toepassingen;
 - duidelijke en controleerbare berekeningen van de uitvoeringsduur;
 - de maatregelen gericht op de voorkoming van hinder voor recreanten en bewoners (geluidhinder, hinder voor de recreatievaart);
- aanvullende gegevens over natuur;
- beschouwingen over laagfrequent geluid, licht en stof.

4. VOORGESCHIEDENIS

Voor het voornemen van het Hoogheemraadschap Amstel, Gooi en Vecht om maatregelen te treffen in de Loosdrechtse Plassen ter verbetering van de waterkwaliteit is al eerder een milieueffectrapport gepubliceerd.²⁴

Een plan-MER van maart 2007 diende ter onderbouwing van het besluit over de aanwijzing van Gedeputeerde Staten van Noord-Holland aan de gemeenteraad van Wijdmeren. Het MER legde het plan van het Hoogheemraadschap (het AGV-plan, met daarin onder meer het voornemen om verdiepingen aan te leggen) naast het “10-puntenplan” van de gemeente Wijdmeren waarin baggeren een hoofdmaatregel vormde.

Het 10-puntenplan bevatte de volgende maatregelen:

1. Instellen slagvaardige, uitvoeringsgerichte organisatie
2. Terugdringen interne en externe P-belasting
3. Terugdringen wateroverschot uit achterland (P-maatregel)
4. Inzetten bestaande bergingscapaciteit voor te verwijderen baggerspecie
5. Bevorderen van inrichten van nieuwe baggerbergingscapaciteit
6. Verwijderen zweefbagger
7. Visbeheer
8. Aanleg van wind- en golfbrekers
9. Beperken gemotoriseerd vaarverkeer
10. Samenwerking bij uitvoering maatregelen.

Over de wenselijkheid van maatregel 1, 2, 3, 7 en 10 waren de partijen het eens. In het MER werd uitgelegd dat maatregel 9 weinig zou bijdragen en strijdig zou zijn met de recreatiefunctie. Maatregel 8 zou aanvullend op defosfatering wel effectief kunnen zijn, maar zodanig ten koste gaan van de recreatieve mogelijkheden op de Loosdrechtse Plassen dat toepassing niet haalbaar werd geacht.

Daarmee concentreerde de discussie in het MER zich op een afweging tussen baggerspecie verwijderen (maatregel 4, 5 en 6) of verdiepen als maatregel om in aanvulling op de P-maatregelen het lichtklimaat in de plassen te verbeteren.

²⁴ In 2003 is ook al een MER opgesteld, maar toen is de procedure niet vervolgd. Deze is niet ‘meegeteld’.

In het plan-MER van maart 2007 werd onderbouwd dat een combinatie van maatregelen nodig is om de doelen uit het Herstelplan Loosdrechtse Plassen te realiseren:

- Het voortzetten en verder uitbreiden van defosfatering is een eerste belangrijke maatregel.
- Daarnaast is een maatregel nodig die het gehalte aan zwevend slib in het water vermindert.
- Tenslotte bleken diverse aanvullende maatregelen nodig/mogelijk, die op zichzelf niet toereikend zijn, maar de werking van de hiervoor genoemde maatregelen kunnen versterken.

In het plan-MER van maart 2007 werd afdoende onderbouwd dat het groot-schalig baggeren van slib een minder realistische en minder effectieve maatregel zou zijn dan de aanleg van verdiepingen in de plassen.

- Het slib is lastig op te zuigen. Het bevat een groot percentage water. Dat bemoeilijkt ook de verwerking.
- Voor ontwatering en berging van het slib is vele hectares aan ruimte nodig die in de directe omgeving van de Loosdrechtse Plassen niet zijn te vinden, tenzij aantasting van belangrijke natuurwaarden acceptabel zou worden geacht.
- Weghalen van slib is bovendien geen duurzame maatregel, omdat uit de veenbodem nieuw slib zal opwoelen.

Op grond van de uitkomsten uit het MER²⁵ heeft de provincie terecht besloten om het voorstel tot aanleg van verdiepingen verder uit te werken.

²⁵ Tijdens raadpleging van deskundigen in de toetsingsfase ('second opinion') kwam een aanvullende argument naar voren om voorzichtig te zijn met baggeren. Door te baggeren worden onderliggende lagen fosfaatrijk slib opgewoeld en komt veenbodem bloot te liggen. Dat leidt tot extra fosfaatbelasting van het water. Om die reden zien de waterbeheerders van de Reeuwijkse Plassen voorlopig af van baggeractiviteiten.

BIJLAGE 1: Projectgegevens

Initiatiefnemer: Hoogheemraadschap Amstel, Gooi en Vecht

Bevoegd gezag: Gedeputeerde Staten Noord-Holland

Besluit: vaststellen van een bestemmingsplan (Gedeputeerde Staten treden in de plaats van de gemeenteraad van Wijdemeren), daarna: vaststellen van een Ontgrondingsvergunning

Categorie Gewijzigd Besluit m.e.r. 1994: C16.1 (plan-m.e.r.-plicht bij het bestemmingsplan, besluit-m.e.r.-plicht bij de ontgrondingsvergunning)

Activiteit: de aanleg van verdiepingen in de Loosdrechtse Plassen door het winnen van zand

Betrokken documenten:

Naast het MER is ook bij de toetsing betrokken een “Memo nadere uitleg enkele onderdelen”, Waternet, april 2008.

De Commissie heeft kennis genomen van de zienswijzen en adviezen, die zij van het bevoegd gezag heeft ontvangen. Zij bespreekt deze in haar advies, voor zover daarvoor relevant. Bijlage 2 geeft een lijst van de ingediende zienswijzen.

Procedurele gegevens:

aankondiging start procedure in de Staatscourant: 12 juli 2007
aanvraag richtlijnenadvies: 10 juli 2007
ter inzage legging startnotitie: 16 juli 2007 tot 28 augustus 2007
richtlijnenadvies uitgebracht: 24 september 2007
richtlijnen vastgesteld: november 2007
kennisgeving MER in de Staatscourant: 1 februari 2008
aanvraag toetsingsadvies: 29 januari 2008
ter inzage legging MER: 4 februari tot 18 maart 2008
toetsingsadvies uitgebracht: 23 april 2008

Bijzonderheden:

De procedure is gestart als een gecombineerde plan- en besluit-m.e.r. voor het bestemmingsplan en de ontgrondingsvergunning. Vanwege een krappe proceduretijd is alleen het plan-MER (januari 2008) voor het bestemmingsplan in procedure gebracht.

Werkwijze Commissie bij toetsing:

Tijdens de toetsing inventariseert de Commissie eerst of er tekortkomingen zijn in het voldoen aan de (vooraf) gestelde eisen. Vervolgens beoordeelt de Commissie de ernst van de eventuele tekortkomingen. Daarbij staat de vraag centraal of de benodigde informatie aanwezig is om het milieubelang een voldoende plaats te geven bij de besluitvorming. Is dat naar haar mening niet het geval dan signaleert de Commissie dat er sprake is van een zogenoemde ‘essentiële tekortkoming’. De Commissie adviseert dan dat die informatie alsnog beschikbaar komt, alvorens het besluit wordt genomen. Overige tekortkomingen in het MER worden in het toetsingsadvies opgenomen, voor zover ze kunnen worden verwerkt tot duidelijke aanbevelingen voor het bevoegde gezag. Deze werkwijze impliceert dat de Commissie zich in het advies tot hoofdzaken beperkt en niet ingaat op onjuistheden of onvolkomenheden van ondergeschikt belang.

Samenstelling van de werkgroep:

Per project stelt de Commissie een werkgroep samen. De werkgroepsamenstelling bij het onderhavige project is als volgt:

dr.ir. G. Blom (voorzitter)
dr. P.C.M. Boers
drs. M. van Eck (secretaris)
dr.ir. J. Hoeks
ing. R.P.M. Jansen
ing. E. Wymenga

BIJLAGE 2: Lijst van inspraakreacties en adviezen

1. F.W. Weeda, Ede
2. E.M. Mariën, Loenen aan de Vecht
3. C.R. von Lindern, Wassenaar
4. W.M. van der Poel, Loenen aan de Vecht
5. S. Grefen, Loosdrecht
6. H. van Cleeff, Voorburg
7. Jachthaven Doornbos, Breukeleveen/Loosdrecht
8. H. de Jong, Bunschoten
9. P. Gans, Kortenhoef
10. L.M. de Bruin, Loosdrecht
11. L. de Bruin-Stoot, Loosdrecht
12. Vechtplassencommissie, Weesp
13. A. Pels, Baarn
14. I.L. Beerman-Van Reeve, Maarsse
15. J. Bennekers, Hilversum
16. Dorpsbelangen Loosdrecht, Loosdrecht
17. Gemeente Loenen, Loenen aan de Vecht
18. J.H. van Schaik, Woerden
19. G.H. van Harten, Loosdrecht
20. J. Lamme, Loosdrecht
21. J. Lamme namens Jachthaven Muyevelt, Loosdrecht
22. C.P.M.M. Jansen namens Old Course Loenen, Amsterdam
23. V. Binkhorst-Schipper, Loosdrecht
24. V. Binkhorst-Schipper, Loosdrecht
25. C.P.M.M. Jansen namens Old Course Loenen, Amsterdam
26. A.H. van den Arend Schmidt namens de gerechtigden in de onverdeeldheid buitenplaats Middenhoek, Baarn
27. D.P.J. Binkhorst, Loosdrecht
28. P. Lam, Loosdrecht
29. P. Lam, Loosdrecht
30. Fam. Van Meegdenburg-Veerman, Loosdrecht
31. Vereniging Natuurmonumenten, 's -Graveland
32. A.J.R. Fransen, Loenersloot
33. M. en M. ten Holter-Lamme, Loosdrecht
34. C. Lamme, Loosdrecht
35. CMS Derks Star Busmann namens J. Kunst, Bosch en Duin en M.J.M. Luykx, Nieuwersluis
36. E. Schipper-Grote, Loosdrecht
37. Fam. G. Van Meegdenburg-Veerman
38. J.P. Dullaert, Loenen aan de Vecht
39. E. Schipper-Grote, Loosdrecht
40. L. Buwalda-Terlet, Loosdrecht
41. J. Aalberts, Loosdrecht
42. C. Lamme, Loosdrecht
43. Fam. J.A. van Doornewaard, Loosdrecht
44. M. en M. ten Holter-Lamme, Loosdrecht
45. P. Lam, Loosdrecht
46. J. van Hellemond, Breukeleveen
47. P.A.M. Mönking, Loosdrecht
48. M.M. Aalberts-Veldhuizen, Loosdrecht
49. I. Verboon, Loenen aan de Vecht
50. Favonius BV, Loosdrecht
51. N.R.J.M. Gelever, Loosdrecht
52. Gemeente Wijdmeren, Hilversum
53. H.J. Top, Loosdrecht
54. Scherpel Jachtwerf BV, Loosdrecht
55. E. Munnig-Schmidt, Loenen
56. Vechtplassencommissie, Weesp
57. W.J. van Kooten, Loosdrecht
58. G.J. Molenaar, Oud-Loosdrecht
59. R. Jetten, Loosdrecht
60. Fam. J. van den Bergh, Nieuwegein
61. A. Doets, Loosdrecht
62. Gemeente Wijdmeren, Hilversum
63. E. Spaargaren, Loosdrecht
64. M. Bos, Loosdrecht
65. Zeilschool de Vuurtoren, Loosdrecht
66. B.L. Stolp-Buwalda, Loosdrecht
67. G.J. Molenaar, Oud-Loosdrecht
68. J. de Vries, Utrecht
69. A. Gortzak-de Wit, Loosdrecht
70. K. Stroes en K. Spaargaren, Hilversum
71. M.M. van Kesteren, Breukeleveen
72. M. Bos, Loosdrecht
73. Ph. Burggraaf, Loosdrecht
74. M.M. van Kesteren, Breukeleveen
75. A. Doets, Loosdrecht
76. K. Stroes en K. Spaargaren, Hilversum
77. W.W.M. Visser, Loosdrecht
78. Zeilschool de Vuurtoren, Loosdrecht
79. W. Schuttevaer en W. Bleijenberg, Nieuwersluis
80. Scherpel Jachtwerf BV, Loosdrecht
81. R. Jetten, Loosdrecht
82. G.J. Groenhout, Loosdrecht
83. J.B. Kamminga, Breukeleveen
84. J. Eldermans, Wijdmeren
85. T. Franssen, Loosdrecht
86. C.J.L. Birnie-Serry, Eemnes
87. E. Spaargaren, Loosdrecht
88. T. Fransen, Loenersloot
89. H. Bijl, Loosdrecht
90. G.J. Groenhout, Loosdrecht
91. Braams Consult namens Jachthaven Manten, Tienhoven
92. W.W.M. Visser, Loosdrecht
93. H. Bijl, Loosdrecht

94. K. Zeldenrijk, Loosdrecht
95. K. Zeldenrijk, Loosdrecht
96. C.J.L. Birnie-Serry, Eemnes
97. Ph. Burggraaf, Loosdrecht
98. Recreatie Midden-Nederland, Utrecht
99. A.M. Fenter van Vlissingen, Loenen aan de Vecht
100. J. van den Bergh, Nieuwersluis
101. G.W. Hoogerbrugge en C.D. Hoogerbrugge-Rijkens, Loenen aan de Vecht
102. A.C. van der Sande Lacoste, Loenen aan de Vecht
103. G. Folkerts, Nieuwersluis
104. Familie Keuning, Loenen aan de Vecht
105. P.H. en M. van Niekerk, Loenen aan de Vecht
106. P. Hein en mw. Van Niekerk, woonplaats onbekend
107. J. Scholten, Loenen aan de Vecht
108. C.M. Scholten-Kloosterman, Loenen aan de Vecht
109. P. van Sommeren, Loenen aan de Vecht
110. Fam. A. de Kruijff, Loenen aan de Vecht
111. A. de Kruijff, Loenen aan de Vecht
112. A.A.K. van Nes, Loosdrecht
113. G.R. Ho-Meau-Long, Loenen aan de Vecht
114. H. van der Wind en S. Koekkoek, Amsterdam
115. J.J. Krimpenfort, Vreeland
116. A.J.A.M. Lisman, Nieuwersluis
117. J.W. Vlug, Loosdrecht
118. E.F. van der Bent, Loenen aan de Vecht
119. R. Kole, Hilversum
120. R. Kole, Hilversum
121. V. Jansen, Loenerslout
122. A. Rijkse, Maartensdijk
123. A. Rijkse, Maartensdijk
124. H.G.C. van Drogenbroek, Nieuwersluis
125. B. Versluis-Schaap, Loosdrecht
126. F.A. Jansen en M.S. Tolboom, Loenen aan de Vecht
127. R.W. van Elst, Loosdrecht
128. R.W. van Elst, Loosdrecht
129. L. Noom, Vreeland
130. A.M. Glasz, Amsterdam
131. C.D.H. Ankersmit, Loenen aan de Vecht
132. Stichting Golfbaan Loenen, Vreeland
133. L.F. Zwanepol, Hilversum
134. J. Raijmakers, Loenen aan de Vecht
135. L.F. Zwanepol, Hilversum
136. R.E. van Zuylen, Vreeland
137. E. Hennipman, Westbroek
138. T.A.M. Hekker, Loenerslout
139. E. Hennipman, Westbroek
140. J. Jansen, Loenerslout
141. G.L. Rijsterborgh, Maarssen
142. A. Ballintijn, Loosdrecht
143. H. v.d. Vliet, Loosdrecht
144. M.C. Dijkers-van Duyn, Loenen aan de Vecht
145. H. v.d. Vliet, Loosdrecht
146. G.J. Engelen, Breukelen
147. R.A.J. van Elst-van Happen, Loosdrecht
148. J. Postema, Loenen aan de Vecht
149. H.W. Westeneng, Soest
150. M.J. Pon, Loenen aan de Vecht
151. H.J. Lankrijer, Loosdrecht
152. P.J.L.M. Dirks, Loosdrecht
153. P.J.L.M. Dirks, Loosdrecht
154. M. Sedelaar, Loenen aan de Vecht
155. P.W.M. Duurland, Nieuw Loosdrecht
156. D. Aalberts, Loosdrecht
157. F. Schouten, Loenen aan de Vecht
158. W. Holthuis, Loosdrecht
159. A. Lohman-Huese en A. van der Velden, Loosdrecht
160. A. Lohman-Huese en A. van der Velden, Loosdrecht
161. B.G. Veldhuizen, Loosdrecht
162. Nederlandse Fruittelers Organisatie, Zoetermeer
163. H.S. Bruinsma, Loosdrecht
164. H.G. Bruinsma-Veldhuizen, Loosdrecht
165. D. Schoenmaker, Loosdrecht
166. LTO-Noord, Deventer
167. E. de Jongh en M. den Braber, Loenen aan de Vecht
168. C. Lam, Loosdrecht
169. M.J.M. van Veldhuizen-van Mourik, Loosdrecht
170. M.B.M. Geytenbeek-van Velzen, Nieuwersluis
171. M.P. Geytenbeek, Nieuwersluis
172. G. Blok, Loenen aan de Vecht
173. W. Manten, Nieuwersluis
174. Watersportverbond, Werkgroep Loosdrechts Plassengebied, Bunnik
175. J.W. Vlug, Loosdrecht
176. L. Beintema, Loosdrecht
177. A.L. Praamstra, Maarssen
178. V.H. Krijger, Loosdrecht
179. V.H. Krijger, Loosdrecht
180. Th.L. van Driessel, Loosdrecht
181. J. van Ee, Loosdrecht
182. J. van Ee, Loosdrecht
183. P.M. Lamme, Loosdrecht
184. P.M. Lamme, Loosdrecht
185. B.L. Stolp-Buwalda, Hilversum
186. E. Muller, Loosdrecht

- 187.R.A.J. van Elst-van Happen, Loosdrecht
- 188.J. en O. Meerstadt, Loenen aan de Vecht
- 189.E. Muller, Loosdrecht
- 190.D.P.J. Binkhorst, Loosdrecht
- 191.Nederlands Verbond van Naturalisten Zon en Leven, Utrecht
- 192.W.F.J. Kels, Nieuwersluis
- 193.J.Th.G. Ernst, Loenen aan de Vecht
- 194.H. Mouallem en E.F.M. Sonneveld, Nieuwersluis
- 195.J.B. Schipper, Loosdrecht
- 196.S. en M. Witteveen, Vreeland
- 197.H.A. Kuijper-Tissot van Palot, Loenen aan de Vecht
- 198.M. Voormolen, Loenen aan de Vecht
- 199.B.L. Stolp-Buwalda, Loosdrecht
- 200.H. Otten, Nieuwersluis
- 201.D. Mur, Loosdrecht
- 202.HISWA Vereniging, Driebergen
- 203.Belangenvereniging Loosdrechtse Plassen, Loosdrecht
- 204.E.A. Jens, Loosdrecht
- 205.E.A. Jens, Loosdrecht
- 206.Fam. B. van Doornewaard, Loosdrecht
- 207.A.M.A. van Langeraad en G.. van Langeraad-Zagt, Loenersloot
- 208.R.S. Boogaard, Loenen aan de Vecht
- 209.B.C. de Jager en J.W. Landman, Loenen aan de Vecht
- 210.M. Meurs en P. Flapper, Loenen aan de Vecht
- 211.L.A.O. Groeninx van Zoelen, Loenen aan de Vecht
- 212.M. Steinen en S. Massy, Loenen aan de Vecht
- 213.Nederlands Verbond van Naturalisten Zon en Leven, Utrecht
- 214.F.A. van Belle, Vreeland
- 215.H. Geijssen Tober, Loenen aan de Vecht
- 216.S. van Roon, Vreeland
- 217.H. van Galen, Loenersloot
- 218.Fam. Vogels-Lucassen, Vreeland
- 219.M. Gerhards-Reineke, woonplaats onbekend
- 220.A.J. Dros, Sassenheim
- 221.M. Dros-Verburg, Sassenheim
- 222.K. Stroes en K. Spaargaren, Hilversum
- 223.R. en J. Lodders-Dallenga, Nieuwersluis
- 224.H.S. Bruinsma, Loosdrecht
- 225.C.A. Meurer-Louwerse, Naarden
- 226.D. Voskamp, Bussum
- 227.C.A. Meurer-Louwerse, Naarden
- 228.A. Reesink-Groeneveld, Amstelveen
- 229.J.R. Siemons en E.Y. Siemons-Brenner, Loosdrecht
- 230.H. van Cleeff, Voorburg
- 231.F.E. Reesink en H.J. Reesink, Amstelveen
- 232.CMS Derks Star Busmann namens L. Hompes, Loosdrecht
- 233.naam en woonplaats onbekend
- 234.E. Coenen en E. Coenen-Rooselaar, Loosdrecht
- 235.E. Stubbé, Vreeland
- 236.J.W.A. Peters, Vreeland
- 237.G. Rutten, Loosdrecht
- 238.H.G. Bruinsma-Veldhuizen, Loosdrecht
- 239.M. Plantema en M. Koppert, Utrecht
- 240.T. Bruinsma, Loosdrecht
- 241.J.J. Verweij, Breukeleveen
- 242.J.J. Verweij, Breukeleveen
- 243.H. Korver, Nederhorst den Berg
- 244.X.A.R. van Laar, Amsterdam
- 245.H.M. Jonckheer, Nieuwer ter Aa
- 246.R. Smees, Loosdrecht
- 247.E. Dekker, Wijdemeren
- 248.E. Veldhuizen, Wijdemeren
- 249.Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier, Edam
- 250.W.J. van Kooten, Loosdrecht
- 251.B.J. Blijdenstein, Loenen aan de Vecht
- 252.M. Toebes, Loenen aan de Vecht
- 253.M. Bosma, Loosdrecht
- 254.J. van der Vijver, Loenen aan de Vecht
- 255.E. van der Marel, Loenen aan de Vecht
- 256.Fam. E.M. Knetemann, Breukelen
- 257.M. Bosma, Loosdrecht
- 258.Watersportverbond, Werkgroep Loosdrechts Plassengebied, Bunnik
- 259.naam en woonplaats onbekend
- 260.J.J. Spijker, Loenen aan de Vecht
- 261.H.J. Blanken, Maarssen
- 262.D. Sterk, Loenen aan de Vecht
- 263.naam en woonplaats onbekend
- 264.S.C.M. Menheere, Bilthoven
- 265.S.C.M. Menheere, Bilthoven
- 266.naam en woonplaats onbekend
- 267.J. Konickx en E. Schnabel, Loosdrecht
- 268.G. Pon, woonplaats onbekend
- 269.J.J. Comijs, Loosdrecht
- 270.J.J. Comijs, Loosdrecht
- 271.J. Krieger en R. Krieger-Berets, Loosdrecht
- 272.M.J. Glasz-Koerts, Blaricum
- 273.M.M. Aalberts-Veldhuizen, Loosdrecht

- 274.H.W. Westeneng, Soest
275.D. Aalberts, Loosdrecht
276.Th.H. Bak, Loosdrecht
277.J. Korickx en E. Schnabel, Loosdrecht
278.W. van Os, Maartensdijk
279.W. van Os, Maartensdijk
280.C.J. Rijsterborgh, Maarssen
281.C.J. Rijsterborgh, Maarssen
282.M.G. Renes-Zuidema, Loosdrecht
283.A.W.A. Hafkamp, Loosdrecht
284.A.W.A. Hafkamp, Loosdrecht
285.D. Schoenmaker, Loosdrecht
286.G.J. Molenaar, Loosdrecht
287.G.J. Molenaar, Loosdrecht
288.H.J. Lankreijer, Loosdrecht
289.Stichting Golfbaan Loenen, Vreeland
290.M.M. Veldhuizen, Loosdrecht
291.A.M. Glasz, Amsterdam
292.M.J. Glasz-Koerts, Blaricum
293.M.M. Veldhuizen, Loosdrecht
294.K. Moen, Loosdrecht
295.B.G. Veldhuizen, Loosdrecht
296.M.J.M. Veldhuizen-van Mourik, Loosdrecht
297.J. Krieger en R.M. Krieger-Berets, Loosdrecht
298.M.M. Peters, Loosdrecht
299.J.M. Louwerse, Bussum
300.A.E. Mol, Loosdrecht
301.T. Bruinsma, Loosdrecht
302.D. van Henten, Loosdrecht
303.P.R.E.J.A. Woltering, Nieuwersluis
304.C.G.M. Lankreijer, Loosdrecht
305.M. de Jong, woonplaats onbekend
306.Fam. B. Hilgersom, Loosdrecht
307.M. Di Lieto-Dwars, Loosdrecht
308.M. Di Lieto-Dwars, Loosdrecht
309.N.L. Voskamp-Meurer, Bussum
310.D. Voskamp, Bussum
311.A.J. Dros, Sassenheim
312.C.G.M. Lankreijer, Loosdrecht
313.J.M. Louwerse, Bussum
314.D. van Henten, Loosdrecht
315.M.H. Mulder, Loosdrecht
316.Fam. B. van Doornewaard, Loosdrecht
317.P.J. Kramer, Loenen aan de Vecht
318.P.A. Ordelman, Loenen aan de Vecht
319.A.S. van Gennep, Nieuwersluis
320.R. Pel, Loenen aan de Vecht
321.P. Janssen, Amsterdam
322.naam en woonplaats onbekend
323.C.P.M.M. Jansen, Loenersloot
324.A.L.T. Lengkeek, Vreeland
325.A.W.J.E. Melles, Vreeland
326.N.L. Voskamp-Meurer, Bussum
327.H.M. Verburg-Cramerus, Amersfoort
328.L.M.J.M. Beijers en E.M.C. de Groot, Nieuwersluis
329.H.J. van Asselt, mede namens E. Koning-Kesting, B. Leeman en R. van Berkel, Weesp
330.H.J. Top, Loosdrecht
331.Ondernemersvereniging de Werf, Loenen aan de Vecht
332.J.J. de Wilde, Hoofddorp
333.Fam. Luykx, Nieuwersluis
334.Fam. van Nieuwkerk, Nieuwersluis
335.P.H. Heemskerk en A.M. Heemskerk-Teijema, Loenen aan de Vecht
336.Vereniging Vechtlandschap, Nieuwersluis
337.A.J. Dros, Loosdrecht
338.R. Plantema-Verburg, Esch
339.W.O.C. Meurer, Naarden
340.W.O.C. Meurer, Naarden
341.G.A. Louwerse-Leyds, Bussum
342.G.A. Louwerse-Leyds, Bussum
343.J.B. Schipper, Loosdrecht
344.S.M.G. Stel, Loosdrecht
345.G. Rutten, Loosdrecht
346.A.P. Koppert en I. Koppert-van Gelderen, Vleuten
347.D. Kombrink en E. Kombrink-Hendrix, Loenen aan de Vecht
348.A.P. Koppert en I. Koppert-van Gelderen, Vleuten
349.A. Ponse-Smalt, Nieuwersluis
350.E. Coenen en E. Coenen-Rooselaar, Loosdrecht
351.naam en woonplaats onbekend
352.J.C. Koppelaar, Loosdrecht
353.H. Eeldert, Wijdmeren
354.A.L. Praamstra, Maarssen
355.R.S. Vierkant en M.J. Sulzle, woonplaats onbekend
356.J.P.P. Steenstra Toussaint en M.E. Steenstra Toussaint-van Gool, Loosdrecht
357.E. Veen, woonplaats onbekend
358.P. Peters, woonplaats onbekend
359.E. Pepping, Loenen aan de Vecht
360.M.A. Arendsen, Amsterdam
361.Gedeputeerde Staten provincie Utrecht, Utrecht

**Toetsingsadvies over het milieueffectrapport
Verbetering waterkwaliteit Loosdrechtse Plassen**

Het Hoogheemraadschap Amstel Gooi en Vecht wil de Loosdrechtse Plassen op enkele plaatsen verdiepen als een belangrijke maatregel om de waterkwaliteit in de plassen te verbeteren.

Ter onderbouwing van besluiten van Gedeputeerde Staten van Noord-Holland is een milieueffectrapport (MER) opgesteld.

De Commissie voor de milieueffectrapportage is in de gelegenheid gesteld om een toetsingsadvies over het MER uit te brengen.

ISBN: 978-90-421-2344-1